

## En kathedersocialistisk Røst fra England.

The present position & prospects of political economy: being the introductory address delivered in the section of economic science and statistics of the British Association for the Advancement of Science at its meeting at Dublin in 1878. By the president of the section John K. Ingram, L. L. D., F. T. C. D., M. R. I. A., president of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland.

London, Longmans & Co. 1878. (31 S.).

Gjentagende Gange er der i dette Tidsskrift blevet henpeget paa den Modløshed, som synes at have betaget en stor Del af de engelske Nationaløkonomer. Hvad er Grunden hertil? Hvad er Grunden til, at de engelske Nationaløkonomer lægge Hænderne i Skjødet, mistvivlende om deres Videnskabs Fremtid? Hvorfor denne Pessimisme netop i England, i det Land der i Fortiden har frembragt mere epokegjørende Nationaløkonomer end noget andet Land?

I det engelske Tidsskrift «Mind» skrev nylig (Juli 1878) Rev. W. Cunningham i sin Artikel «Political Economy as a Moral Science»: «For dem, der have Interesse for den økonomiske Videnskab, fortjene faa Ting større Opmærksomhed end den svage Magt, Nationaløkonomien har over vor Tids Sind. I Fortiden har den øvet en direkte Indflydelse paa Lovgivningen, og Resultaterne af de nationalekonomiske Theories Gjennemførelse ere iøjne-

## En kathedersocialistisk Røst fra England.

The present position & prospects of political economy: being the introductory address delivered in the section of economic science and statistics of the British Association for the Advancement of Science at its meeting at Dublin in 1878. By the president of the section John K. Ingram, L. L. D., F. T. C. D., M. R. I. A., president of the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland.

London, Longmans & Co. 1878. (31 S.).

Gjentagende Gange er der i dette Tidsskrift blevet henpeget paa den Modløshed, som synes at have betaget en stor Del af de engelske Nationaløkonomer. Hvad er Grunden hertil? Hvad er Grunden til, at de engelske Nationaløkonomer lægge Hænderne i Skjødet, mistvivlende om deres Videnskabs Fremtid? Hvorfor denne Pessimisme netop i England, i det Land der i Fortiden har frembragt mere epokegjørende Nationaløkonomer end noget andet Land?

I det engelske Tidsskrift «Mind» skrev nylig (Juli 1878) Rev. W. Cunningham i sin Artikel «Political Economy as a Moral Science»: «For dem, der have Interesse for den økonomiske Videnskab, fortjene faa Ting større Opmærksomhed end den svage Magt, Nationaløkonomien har over vor Tids Sind. I Fortiden har den øvet en direkte Indflydelse paa Lovgivningen, og Resultaterne af de nationalekonomiske Theories Gjennemførelse ere iøjne-

faldende paa alle Lovgivningens Omraader; — alligevel, trods den økonomiske Videnskabs Sejr i denne Retning, se vi en vidt udbredt Tilbøjelighed til at betragte dens Lære med mistroiske Blik.»

Vi sigte ikke her til Arbejdernes Mistro. De engelske Arbejderes Mistro har fundet Gjenlyd i et Værk, vi nylig have haft Lejlighed til at stifte Bekjendtskab med, Howell: «Conflicts of Capital and Labour», — et Værk, der er skrevet af en tidligere Arbejder, med en vis, dog noget begrænset, Dygtighed. «Denne Arbejdernes Mistro», skriver Ingram, «skyldes uden Tvivl for en stor Del den ikke ganske ugrundede Tro, at Nationaløkonomeerne have haft en Tilbøjelighed til for absolut at retfærdiggjøre bestaaende sociale Forhold, og at Studiet af Nationaløkonomien ofte er blevet anbefalet i den virkelige, skjønt tilslørede, Hensigt at undertrykke Folkets Attraa efter en bedre Tingenes Tilstand.» — Men, som sagt, det er ikke denne Arbejdernes Mistro, vi have sigtet til; thi den er jo slet ikke ejendommelig for England, men findes tværtimod i alle Lande. Det er Mistroen i de dannede, tildels endog videnskabeligt dannede Klasser, vi have for Øje. I disse Klasser, endog blandt selve de nationaløkonomiske Universitets-Professorer, er der en stærkt fremtrædende Skepticisme, en Lunkenhed i Opfattelsen af Nationaløkonomien, en Tilbøjelighed til at betragte denne som en Fortidslevning.

Denne Stemning har i den nyeste Tid givet sig flere Udtryk. I den britiske «Association for the Advancement of Science» er der saaledes blevet fremsat Forslag om at afskaffe dette lærde Samfunds Afdeling for politisk Økonomi; og til Støtte for dette Forslag har man gjort gjældende, at den politiske Økonomi hverken er nogen

Videnskab eller har nogen videnskabelig Fremtid for sig, hvoraf skulde følge, at en «Forening for Videnskabens Fremme» ikke uden at ydmyge de «virkelige» Videnskaber kunde aabne sine Arme for det, der kaldes politisk Økonomi. Ja endog Professoren i Nationaløkonomi ved Universitetet i Oxford, Prof. Bonamy Price, har i sit i 1878 udgivne Værk «Chapters on practical Political Economy» benægtet Muligheden eller i det Mindste Nyttens af Forsøg paa en videnskabelig Behandlingsmaade af økonomiske Spørgsmaal. Efter denne Professors Mening er den videnskabelige Fremgangsmaade slet ikke paa sin Plads her: den meget populære Opfattelse, at man ved Hjælp af en almindelig sund Menneskeforstand ikke blot hurtigt men ogsaa sikkert kan naa den økonomiske Sandhed, støttes af Prof. Bonamy Price; han har en langt bedre Tro paa praktiske Folks *common sense* end paa «videnskabelige Kunstgrebs udviklede Urskove».

Imod denne Opfattelse advarer Præsidenten for det irske «Statistical and Social Inquiry Society»: «En farligere Opfattelse kunde næppe gjøres gjældende. Det er min Mening, at de i økonomiske Undersøgelser raadende Metoder kunne være Gjenstand for alvorlig Kritik; — men hvorledes vil der blive raadet Bod herpaa, derved at vi hengive os til den saakaldte sunde Forstands udisciplinerede og Slumpetræfs-Indskydelser? Det var «den sunde Forstand», der saa længe støttede Merkantilismen; og der er næppe nogen Vildfarelse, som den ikke, til forskjellige Tider, har godkjendt og kæmpet for. Hvad Sikkerhed kan der paa dette som paa andre Omraader have imod endeløs Forvirring, naar Sikkerheden ikke skal søges i systematiske Iagttagelser og Analyser af Fænomenerne, der som deres Resultat have et System

af prøvede Sandheder; og hvad Andet end Videnskab er dette?»

Mr. Ingram paaviser det Urigtige i Prof. Prices Opfattelse, og han hævder, at hvis man vil udrydde den falske Theori, skal man ikke forsøge paa at lade den falske Theori blive efterfulgt af et Intet; men man skal se at lade den falske Theori blive afløst af den sande: *on ne détruit que ce qu'on remplace*. Mr. Ingram mener, at Samfundets økonomiske Fænomener tillade en videnskabelig Behandling; men han tilføjer: den Maade, hvorpaa den engelske Skole har studeret dem, og denne Skoles Tilbøjelighed for Generalisationer er usund: «Tilbagegangen i den Tillid og Indflydelse, som den politiske Økonomi besad, skyldes for en stor Del den fejlagtige Methode, dens Lærere fulgte».

Striden mellem de modstaaende Methoder kan endnu ikke siges at være afgjort. De «abstrakte» Økonomer ville ikke indrømme, at de ere blevne overvundne af de «realistiske»; de fastholde, at deres Methode er den rigtige. Men hvis de føle sig overbeviste herom, bør de ikke lade Vaabnene hvile. De ere, hvis de ville have deres Meninger respekterede, forpligtede til at kæmpe for dem. Have de engelske Økonomer vist Tilbøjelighed for en saadan Kamp?

Man kan ikke sige, at Orthodoxiet har været ubestridt i England. J. S. Mill, Cairnes, Thornton, Jevons og adskillige Andre have i forskjellig Grad og paa forskjellig Maade bekæmpet det økonomiske Orthodoxy. Men det har ikke haft en saadan Modstander som den det økonomiske Orthodoxy i Tyskland har haft. Den Retning, der i de senere Aar har gjort sig saa stærkt gjældende i Tyskland, har i England haft yderst faa Repræsentanter;

Cliffe Leslie, er næsten dens meste mere fremragende engelske Ordfører. Man kan nu mene, hvad man vil om «Kathedersocialismen»; — saa meget maa dog indrømmes baade af Tilhængere og Modstandere, at den har haft en meget fremmede Indflydelse paa det økonomiske Studium: i Tyskland og Italien, de Lande hvor den kathedersocialistiske Opposition stærkest har gjort sig gjældende, se vi det stærkeste Røre og Liv og Fremgang; i Frankrig og England, hvor den Opposition har manglet, se vi Døsighed og Stilstand.

Ogsaa selve de Orthodoxe i England maa betragte det som uheldigt, at de ikke har haft at kæmpe med en tilstrækkelig omfattende Opposition. Det er den kathedersocialistiske Oppositions Svaghed, der tildels er Skyld i de engelske Nationaløkonomers Læggen Hænderne i Skjødet, Slendrian og Slaphed. Mr. John K. Ingram ønsker nu at bidrage Sit til at ruske dem op. Han opponerer, fra et kathedersocialistisk Standpunkt, og søger at faa de Liberale til at drage Sværdet, inden det ruster helt fast i Skeden. Et saadant Forsøg fortjener altid nogen Opmærksomhed. —

Som anført fastholder John K. Ingram, paa den ene Side, at de økonomiske Fænomener kunne være Gjenstand for videnskabelig Behandling, paa den anden Side, at den af Englænderne hidtil saa godt som udelukkende fulgte abstrakte Behandlings-Methode er fejlagtig. Bevægelsen for den ny Methode er ikke videre udpræget i Frankrig, — og «alligevel fremstod den i Virkeligheden først i dette Land! Thi», siger den irske Økonom og Statistiker, «den gamle Skoles Fejl fremhævedes mægtigt for over fyrretyve Aar siden af en fransk Tænker, der er for lidet kjendt af sine Landsmænd, af Auguste Comte,

den største Mester, der nogensinde har behandlet den sociologiske Methode. Hvorvidt Tyskerne af Nationalfordom have ladet sig bevæge til at ignorere hans Indflydelse paa Udviklingen af deres Synsmaader, skal jeg ikke afgjøre; men der er ingen Tvivl om, at den Retning, de have søgt at give de økonomiske Studier, for en stor Del stemmer med den Lære, der indeholdes i hans «Philosophie positive». I det beundringsværdige Kapitel i dette Værk, hvor han taler om Samfunds-Videnskabens Betingelser og Methode, yder han Adam Smiths Fortjenester en varm Anerkjendelse, medens han kritiserer de senere Økonomers Vildfarelser.» Hans Kritik hvilede i det Væsenlige paa følgende Grunde, «som han vel intetsteds udtrykkeligt optalte», men som Ingram dog tror at kunne præcisere saaledes: 1. den engelske Skole søger at isolere Studiet af de økonomiske Fænomener fra Studiet af de andre sociale Fænomener; 2. den engelske Skoles Methode har en slet abstrakt Karakter; 3. den engelske Skole er tilbøjelig til for meget at bruge den deduktive Fremgangsmaade; 4. den engelske Skole opfatter og udtaler sine Slutninger paa en for absolut Maade. — At disse fire Punkter ikke kunne holdes skarpt ud fra hverandre, men at de tildels løbe over i hverandre, vil man let se.

1. Den første Indvending imod den endnu i England næsten eneraadende Skole er altsaa: dens Bestræbelser for at isolere Samfundets økonomiske Fænomener fra dets politiske, intellektuelle, moralske etc., dens Bestræbelser for at skabe en af Samfundsvidenskabens øvrige Grene ganske uafhængig økonomisk Videnskab. Til Forsvar herfor anføres der: «Vi kunne kun gjøre én Ting ad Gangen; vi kunne ikke lære alle de sociale Videnskaber

paa samme Tid. Ingen bebrejder Astronomien, at den kun handler om Stjerner, eller Mathematiken, at den kun handler om Tal og Kvantitetsforhold. . . . Der maa være mange fysiske Videnskaber, og der maa ogsaa være mange sociale Videnskaber, og enhver af disse Videnskaber maa holde sig paa sit eget Omraade og ikke tale om Ting i Almindelighed.» — Hertil svarer Ingram omtrent Følgende: Naturligvis kunne vi kun gjøre én Ting ad Gangen; naturligvis kunne vi kun behandle én af flere Videnskabs-grene ad Gangen; — men det er dog af den yderste Vigtighed, at vi ikke glemme det Forhold, hvori de forskjellige Grene staa til hverandre. Naar vi studere en Organisme — et levende Hele, hvis enkelte Dele vel have deres specielle Opgaver, men som dog influere hverandre og virke sammen henimod et fælles Maal, Organismens sunde Liv —, er det klart, at vi ikke kunne isolere Studiet af et Organ fra Studiet af de andre og af det Hele. Vi kunne ikke stykke Studiet af det menneskelige Legeme ud i en Mængde forskjellige Videnskaber, der hver uafhængig af de andre skulde behandle sit Organ eller sin Funktion, saaledes at vi for Exempel fik Videnskaberne Anatomi og Fysiologi stykket ud i Hjertelære, Leverlære, Tarmlære og en hel Del andre indbyrdes uafhængige Videnskaber. Naturligvis kunne vi undergive et enkelt Organ eller en enkelt Funktion en speciel Undersøgelse og for en Tid holde denne Undersøgelse isoleret; det maa man naturligvis indrømme; men det, vi hævde, er, at Forbindelsen mellem den samme Videnskabs forskjellige Grene ikke bør overses. Den Læge, der kun har studeret ét Organ, vilde ikke fortjene Tillid, ikke engang i Behandlingen af dette ene Organ; den, der behandler enhver Sygdom som rent lokal, uden Hensyn til



den almindelige Konstitution, er en Kvaksalver, og den Læge, der er uvidende om Vexelvirkningen mellem det Legemlige og det Aandelige, er ikke nogen egenlig Læge, men kun en Dyrlæge, ja i Grunden ikke engang det. — Saa sandt Samfundet er en Organisme, gjælde disse Betragtninger ogsaa Studiet af Samfundet. Den, der behandler de enkelte Samfundsfunktioner som uafhængige af hverandre, gjør sig skyldig i netop samme Fejl som den Læge, der udelukkende vilde tage sig af et enkelt af Menneskelegemets Funktioner. Der er — dette er altsaa Ingrams Hovedbetragtning — én stor sociologisk Videnskab; dens forskellige Kapitler behandle Samfunds-Tilværelsens forskellige Sider. En af disse Sider er Samfundets materielle Velvære, dets økonomiske Forfatning og Udvikling. Studiet af disse Fænomener er et Kapitel i Sociologien, et Kapitel der maa læses i nær Forbindelse med de øvrige.

Ogsaa Ingram mener (i Overensstemmelse med den nu saa moderne Opfattelse), at Adam Smith betragtede sin «Wealth of Nations» som et enkelt Kapitel af den store sociologiske Videnskab, — og derfor anser han dette Værk for «mere skikket end noget andet til at udvikle hos Theoretikerne en filosofisk og hos praktiske Mænd en statsmandsmæssig Tænkemaade.» «I slaaende Modsætning til denne Mesterens Aand staar den hos Efterfølgere sædvanlige Affektation, der gaar ud paa at ignorere alle Betragtninger paa de strængt økonomiske nær, skjønt de derved ofte komme til at forbigaa Aarsager, der have betydelige Virkninger for det materielle Velvære.» Hvad angaar Stuart Mill, den berømteste af Englands Nationaløkonomer i den nyere Tid, saa vaklede han: paa nogle Steder har han bestemt udtalt sig for at

forene Betragtningen af de økonomiske Fænomener med Betragtningen af de andre sociale; — men paa andre Steder findes der Udtalelser i modsat Retning, og «jeg tilstaar, at jeg efter omhyggeligt at have overvejet Alt hvad han har skrevet om denne Sag, er ude af Stand til rigtigt at forstaa, hvilken Stilling han indtager.»

Engelske Økonomer, der følge den ensidige og partielle Undersøgelsesmethode, og som kun ville have at gjøre med de rent økonomiske Fænomener, indrømme vel, at de kun belyse Spørgsmaalet fra den ene Side, og at der ved en virkelig Løsning af det maa tages Hensyn ogsaa til dets andre Sider og andre Dele. Den politiske Økonomi staar — siger saaledes Prof. Cairnes — fuldstændigt neutral mellem det sociale Livs forskjellige Systemer; den giver os visse Data, der kunne hjælpe os til Erhvervelsen af en sund Mening; men den tillader os dog ikke at fælde nogen egenlig Dom i et socialt Spørgsmaal. «Denne systematiske Indifferentisme», svarer Ingram, «er det Samme som en fuldstændig Lamslaaen af den politiske Økonomi; den ophører at være en social Magt, der kunde frembringe og styrke i Samfundet rigtige Overbevisninger i de aller vigtigste Spørgsmaal. Hvorledes skulle de spredte Lysstraaler, der kastes af disse ensidige og partielle Undersøgelser, samles, saaledes at Forstaaelsen bliver socialt rigtig?» Der udtales i England saa ofte mistrøstende Ord om den politiske Økonomis Fremtid; der klages over, at den, nu da den saa temmelig har opfyldt sin negative Mission, synes at have udspilt hele sin Rolle; — «ja,» svarer Ingram, «den vil ikke kunne lægge Beslag paa Opmærksomheden, hvis den ikke nøje forbindes med den almindelige Samfundsvidenskab, hvis den ikke faktisk absorberes af Sociologien.»

Det, der trænges til, er altsaa en «videnskabelig Sociologi, der omfatter den økonomiske Lære, men desforuden en hel Del til», en Videnskab, der skal belyse de sociale Spørgsmaal fra alle Sider, ikke saaledes som den politiske Økonomi blot fra en enkelt.

2. Navnlig som en Følge af Ricardos Indflydelse have de engelske Økonomer været tilbøjelige til at benytte sig af uheldige og for vidt drevne Abstraktioner, og eksempelvis kan anføres at netop den abstrakte Maade, hvorpaa de have behandlet Spørgsmaalene om Arbejdernes Stilling, om «Varen Arbejde», har maattet bidrage til at fremkalde den Uvilje, den politiske Økonomi tildels er Offer for. Ingram anerkjender Abstraktionens Betydning, men advarer, støttende sig til Cliffe Leslie, mod dens Overdrivelser.

3. Den alvorligste Fejl — næst den alt omtalte Isolering af de økonomiske Fænomener —, som de orthodoxe Økonomer gjøre sig skyldige i, er den overdrevne Brug af Deduktioner. Ganske vist spiller Deduktionen en virkelig og ikke ubetydelig Rolle i Sociologien; — vi kunne undertiden følge den Methode, som Mill kalder den direkte deduktive  $\rho$ : vi kunne fra hvad vi kjende til Menneskets Natur og den ydre Verdens Love, forudse de sociale Fænomener, der resultere af deres forenede Virken; — men ad denne Vej, der kun kan følges i simple Tilfælde, kunne vi ikke komme vidt: de sociale Fænomener ere i Almindelighed for indviklede og afhænge af for mange Betingelser til at muliggjøre sli $\acute{a}$  *a priori*-Bestemmelse. Lovene for Samfundets økonomiske Forfatning og Bevægelse maa faas ved Hjælp af Iagttagelser; Deduktionens Opgave bliver at prøve og kontrollere, hvad der er blevet vundet ad induktiv Vej. Orthodoxe Økonomer

som Senior tro at kunne udlede alle det økonomiske Livs Fænomener ud af fire Sætninger. Dette er urigtigt; — men de Slutninger, vi komme til ved lagttagelser, maa bringes i Forbindelse med den menneskelige Naturs og den ydre Verdens Love, saaledes at de ikke modsige, hvad vi véd angaaende disse Love: den induktive Undersøgelse maa i Sociologien have Overvægten; den deduktive Fremgangsmaade faar den anden Plads og bliver væsenlig et Kontrolleringsmiddel. Men Sociologiens Methode skal ikke blot være induktiv; den skal ogsaa være historisk: intet socialt Fænomen kan forstaas, naar man ser bort fra dets Historie. Herbert Spencer har klart vist dette.

Om Adam Smiths Stilling ligeoverfor Spørgsmaalet om den deduktive og den induktive Methode gjøres aldeles modsigende Meninger gjældende. Ved Hundreaarsfesten for Adam Smith hævdede Mr. Lowe, i Overensstemmelse med de fleste Orthodoxe, at Forfatteren til «Wealth of Nations» afgjort benyttede sig af den deduktive Methode; — men Prof. Thorold Rogers, Udgiveren af det Smith'ske Værk, hævdede ved samme Lejlighed, i Overensstemmelse med de fleste Realister, at dette Værk netop er en Frugt af den induktive Undersøgeltesmaade. «Af de to modsatte Opfattelsesmaader, der saaledes forfægtes henholdsvis af Mr. Lowe og af Mr. Rogers, synes den sidste mig at være den rigtigste. At Smiths Hovedretning var deduktiv, at han sædvanligvis stiller sig paa det deduktive Standpunkt, synes mig at staa i aabenbar Strid med Faktum. Aabn hans Bog, ligegyldigt hvor, og læs nogle faa Sider; gør det Samme med Ricardos Hovedværk, — og bemærk det forskjellige Indtryk! Under Ricardos Vejledning følger man stadig, ikke uden Følel-

sen af det Utilfredsstillende, visse abstrakte Antagelser til deres logiske Resultater. Hos Smith føler man sig i bestandig Berøring med det virkelige Liv, og iagttager de menneskelige Handlinger og deres Følger i Erfaringens Lys. Naturligvis mangler der ikke Deduktioner; men de benyttes som Forklaringsmidler.» Der findes i «Wealth of Nations» et stærkt historisk Element; ogsaa hos Malthus findes der noget heraf; men *a priori*-Methoden blev dog, navnlig under Ricardos Indflydelse, næsten ene-raadende i England. — Og Stuart Mills Stilling? Den er, ogsaa med Hensyn til Spørgsmaalet om Methoden, vaklende: undertiden erklærer han Et, undertiden et Andet. «Det forekommer mig, at Mill aldrig ganske frigjorde sig fra den urigtige Opfattelsesmaade af Sociologiens Methode, som hans Opdragelse havde bibragt ham. Hans Fader havde den vigtigste Andel i Dannelsen af hans Aand i hans tidlige Aar; og hvilke intellektuelle Fortjeneste James Mill end havde, saa var hans Tænkemaade i sociale Sager rent metafysisk, som modsat positiv. Gjennem ham, saavel som direkte, kom J. S. Mill under Benthams Indflydelse, om hvem vi, samtidig med at vi fuldt anerkjende hans Tjenester, maa sige, at han var en af de mest uhistoriske Skribenter, idet han fremfor Alt byggede paa antagne *a priori*-Principer og saa lidt som muligt sympathiserede med den sociale Fortid, i hvilken han ikke saa stort Andet end Vildfarelser. Det er et stærkt Bevis for Mills naturlige Aandskraft, at han mere og mere, efterhaanden som han modnedes, rystede sine tidligere Omgivelsers Fordomme af sig. I enhver Retning erhvervede han sig en stedse mere omfattende Opfattelse, og særligt hans sociale og historiske Ideer blev stedse videre og

mere sympathetiske. Offenliggjørelsen af de Breve, Auguste Comte skrev til ham, har gjort endnu mere aabenbart, hvad der alt kunde forstaas af hans Skrifter, at Studiet af denne fremragende Tænkers første store Værk paa en heldig Maade samvirkede med og støttede hans egne Tendenser. Fra nu af brød han paa mange Punkter i sine økonomiske Studier med den herskende engelske Skoles snævre Traditioner, og ved at aabne videre Horisonter og dadle strenge Formler bidrog han meget til at gjøre Almenheden modtagelig for en fuldstændigere og mere sandt videnskabelig Behandling af disse Spørgsmaal. Men skjønt Mellemrummet mellem ham og hans Fader repræsenterer et uhyre Fremskridt, naaede han dog, efter min Mening, med Hensyn til Methoden aldrig til en fuldstændig normal Holdning. Medens han i sin «Logik» med berettiget Strenghed kritiserer, hvad han, ikke meget heldigt, kalder den geometriske Filosoferings-Methode, som Benthamiterne anvendte i politiske Undersøgelser, bifalder han i økonomiske Undersøgelser en Fremgangsmaade, der i det Væsenlige er den samme; og medens han protesterer mod Forsøget paa at bygge en speciel politisk Videnskab uafhængig af den almindelige Sociologi, godkjenner han dog, omend med Begrænsninger, at der bygges en uafhængig økonomisk Videnskab. Med al Anerkjendelse af Mills store nationaløkonomiske Værk, kunde det dog ikke naa sit Maal, at afløse «Wealth of Nations»; og at Mill ikke naaede sit Maal, ligger navnlig deri, at enhver systematisk Gjennemførelse af den historiske Methode fattes i hans Værk.»

4. Det er en ligefrem Følge af *a priori*-Methoden, af den uhistoriske Methode, at Økonomerne af den

engelske Skole komme til Slutninger, som de mene i samme Grad gjælde for alle Samfundstilstande. Da de forsømme Studiet af den sociale Udvikling blive de tilbøjelige til at opfatte Samfundets økonomiske Bygning som noget Faststaaende og ikke som noget Bevægeligt. Derfor denne deres theoretiske og praktiske Slutningers altfor absolute Karakter. «Den engelske Skole forudsætter, at Samfundsudviklingen og Samfundsforholdenes almindelige Historie er lig det moderne Englands; hvor denne Forudsætning ikke holder Stik, ville de engelske Økonomers Theoremer heller ikke holde Stik.» Deres Vane at udtale sig absolut, kan kun rettes derved, at de gaa over til en ny Methode: «Saalænge Slutninger deduceres ud af abstrakte Forudsætninger, — saasom Arbejdets og Kapitalens fuldstændigt fri Bevægelse fra den ene Beskæftigelse til den anden —, ville Sætninger, der kun udtale Tendenser, opfattes som om de udtalte Fakta, og Theoremer, der under visse Betingelser holde Stik, fremsættes som gennemgaaende sande.»

— Det er naturligvis ikke Ingrams Mening, at de engelske Økonomers Arbejder skulde kastes tilside som værdiløse. Den engelske Skole har ikke formaaet at «systematisere det økonomiske Livs Love»; men den har kastet Lys paa enkelte Sider af de økonomiske Spørgsmaal, og den har leveret enkelte gode Bidrag, der bør paaagtes. «De allerede vundne Sandheder skulle indlemmes i et mere tilfredsstillende System, hvor de ville bringes i Forbindelse med Samfundstilværelsens almindelige Theori.» Videnskabens Reform kræver Anerkjendelse af, at det er nødvendigt: at Samfundets økonomiske Fænomener studeres i systematisk Forbindelse med Sam-

fundstilværelsens andre Sider; at de overdrevne Abstraktions-Tilbøjeligheder holdes indenfor snævre Grænser; at den deduktive *a priori*-Methode ombyttes med den historiske, og at de økonomiske Love og de praktiske Krav, der støttes paa dem, opfattes og udtales i en mindre absolut Form.

At udelukke de økonomiske Spørgsmaal af en «Forening for Videnskabens Fremme» vilde Ingram dadle; — han anbefaler, at Afdelingen for Økonomi udvides til at omfatte hele Sociologien. Men den Maade, hvorpaa han forsvarer denne Tanke, har selvfølgelig stødt paa Modstand hos de fleste engelske Økonomer. Dog har han ogsaa sine Allierede. Navnlig har Cliffe Leslie i en læseværdig Artikel om «politisk Økonomi og Sociologi» (Januarheftet af Fortn. Review) gjort de orthodoxe Økonomer til Gjenstand for en temmelig skaanselsløs Kritik, — en Kritik, der navnlig er rettet imod den bekjendte engelske Politiker og Finansmand, Mr. Robert Lowe, som i en Artikel i Novemberheftet af «the Nineteenth Century» havde angrebet Mr. Ingram og gjort gjældende, at hele den politiske Økonomi hvilede paa 2 — to! — Principer: Ønsket at blive rig, og Ønsket at fritages for Arbejde. — I den livlige Diskussion, der har knyttet sig til Ingrams Foredrag, ser Cliffe Leslie (jfr. en Notits i Jahrbücher für Nationalök. u. Statistik, 1879) overhovedet «Aaret 1878's Hovedresultat», — og det uagtet Aaret 1878, kvantitativt set, er et overordenligt betydeligt i den nationaløkonomiske Videnskabs Annaler i England. Af denne Diskussion venter Cl. Leslie sig en hel Del; — men England har jo ogsaa meget at indhente: thi kun tre Bøger af Betydning (Goschen's Bog om Vexelkurserne,



Bagehots «Lombard Street» og Rogers Agerdyrknings- og Prishistorie) har England frembragt i den Menneskealder, der forløb mellem det store Mill'ske Værk og Mills Død. Det er i alt Fald de tre eneste engelske økonomiske Værker, Cliffe Leslie har Respekt for.

*A. P.*

---